

NESABRANE PJESME

SNOHVATICE

SNOHVATIGA

*Ima veliko nebo
na njemu veliki osmijeh
on podiže blagi vjetar
i ljudi dobiju krila*

*Podignuti sa zemlje
neshvatljivom nekom obdarenošću
gle poletjeli su
i ne dodirujući zemlju s njom su*

*Veliki osmijeh tako lijepih usana
ni majke ni žene ni djeteta
veliki osmijeh koji uvis vuče granje
i mjesec i trnje i tamnu travu
i sve bezbrojno sve neizrecivo
gdje se skuplja vrijeme koje se*

*potopljeno zatim bistrom kišom prosipa
na zemlju iznad koje letimo*

PUT U ŠUMU

*moja se rođena sporost
pretvara u pjevanje*

*kao mazga kad krene niz brdo
i nitko je ne može odvratiti*

*bože otkud mi ta tvrdoglavost
da kazujem
a odavno se dokazalo*

*ja ljubim krepku muziku
kad puca zvuk na zvuk*

ili, bez uzbuđenja mogu izgovoriti:

*»plavo, plavo, od neba plavije,
duboka vas čeka smrt u vašim zavjetima,
na življenje ste se kladili bez pitanja
a niste znali tko je dao pravila.«*

*U nekoj šumi u nekom kraju
već dugo živi starica
i prede svoju nit a nitko više
ne dolazi da upita:*

*evo me, tu sam, dolazim već dugo,
od onih luda što sve su izgubile,
pa ipak, o ponoći dršće mi središte
ko nikad prije*

*majko majko treba da zadam vjeru
majko majko koliko još dugo
spreman sam, sud je tvoj,
daj milost daj nemilost, treba li da nestanem,
majko majko spreman sam da se sutra rodim.*

NESANICA

I

*Bojim se — umrijet ću uskoro
i čini mi se ostavit ću krivi svijet
naime onaj kojeg nije trebalo ostavljati*

*Šepav zloguk otrovani svijet
kojem je trebalo dati sve svoje poljupce
do kraja krajeva makar nikad vratio*

*Zaista ne valja trajati u savršenom svijetu
možda mu možemo težiti ali to nije izlika
za onaj krastavi koji napuštamo
ni lijek ni utjeha*

*U noći pod svjetiljkom sakuplja se mozak
kao tišina u školjki šumi mozak
i sam količina svjetlosti
tvrd i nesmiljen propušta kaos i poplavu*

*Ima li sreće probit će ga odnekud odozdo
udarac milosrđa*

II

*Bojim se — umrijet ću uskoro, i ako pitam zašto,
čini mi se zbog jedne međe i zida u sebi samom,
pred kojim sam stao i nikad nisam saznao
što ima tamo na onoj drugoj strani.*

*Bojim se — ugasit ću se, i jer je prirodno da pitam zašto,
znam da je to što nisam uspio razoriti zid,
a svejedno znam i uvjeren sam da puta ima,
iako su mene prije vremena opljačkali vodiči.*

*Najprije sam ih proklinjao, živio od mržnje prema njima,
zatim sam, ne mičući se, sabirao sve naučeno znanje;
kosa mi sijeda, znanje nedovoljno,
vrijeme je proteklo šećući uza zid.*

*Mislio sam: koje bi obećanje bilo ispunjeno da ga nadmudrim,
možda bi živo s mrtvim došlo, preplavilo ga i odnijelo,
možda su iza njega najkobnije sablasti.
Ipak, smislio sam kroz dugo vrijeme nešto za što nema dokaza:*

*tamo postoji vrt, on je sazreo i mirisan,
on neće propasti — dođu djeca, oberu voće,
najedu se i odrastu a vrt kroz jesen i zimu
dalje čeka i daje. Raste tako
i više sluti nego zna, točno znajući.*

SNOHVATICA

*na moru jedrenjaci — bože kakav san
crvenih jedara punih punih vjetra
a more je duboko duboko kao strah
od ponora što ga nosi u sebi
plesać na žici kad se pod njim otvore
dubina i visina*

*do pijanstva
zamjenjujući jednu drugom giba se
i poznaje trenutak koji sve
od ničeg odvaja i spaja ih i razdvaja
i nije važno da l' još netko gleda
razjapljenih čeljusti, za to sad nema vremena*

*zidovi nebesa bedemi dubine
a žica drhti drhti kao žila
a jedra jedra sad će prsnuti
a more more sad će progovoriti
mene si htio evo mene do tebe*

ŽENA PROLAZI U LISTOPADU

*kut oka, kut usana, drhti nježno tkivo,
hod u koji je skrivena tajna spola
i onog drugog rađanja: dana što zapjeva
i u trenu dok ona nestaje među jablanima
što su već prosuli svoje lišće
i s malo zlata stoje kao veliki
nadgrobni spomenici svake bivše jeseni*

*ide dan u ništa a to je ljubav,
i dim, i teško nebo što kao dobar otac
skriva sramotu, sve što se i samo skriva;
još uvijek čekam u svojoj staroj ulici,
još dugo stojim, ni za čim, gledajući
prazninu kako blista*

što će mi jaka misao, otvaram se iznutra.

HVAR

Tonku Maroeviću

*Riva od kamena, školjka iz kamena,
rog s tvrđave a bori od vjetra,
i nasred mora, još uvijek zmaj na provi,
vesla se čuju gdje u sumrak pljuskaju*

*i maestral što diže valove
visoke metar, uz bijesno kotrljanje
oblutaka što jedan drugog taru
da rad ne prestane*

*i neke riječi za uglom kako traju,
iznenađenim uhom:*

*»do dva zubaca i dva sveta petra
na rešetki, dok žeravica
(svakako se loza u žar prometnuvši)
cvrči u brazdi iza argole;
kruha i soli bez većeg obilja
za gutljaj vina što na grlo
suho od joda i lova s nadom pada,
dobra večera.«*

*I poslije u katedrali
skoro na koljena padši
ako boga se moleći
za stotin stihova
u škrinji zaključanih
(ključni izgubljeni)*

*za sav rod divljih otoka
po kojima još zvono širi mir
i čovjeka na uskom ležaju
u noć otpušta,
tri stupa tame.*

VIDJEVŠI U OGLEDALU IZNENADA
 JEDNU NEPOZNATU RUKU
 ZA KOJU JE POSLIJE USTANOVIO DA JE
 NJEGOVA:

*Moje su ruke samo moje
 i što su više moje sve više me veseli
 njihova kvrgavost, žile, tankoća prstiju,
 ostarjelost,
 nešto poput stare loze vinove.
 Dobile su od sunca.*

*Moja kosa sijedi po vrhovima zalisaka
 i sve me više veseli njena boja.
 Okvir za lice, slika biva jasnija.*

*Dugo življenje. Prvo riba u trbuhu,
 poslije stablo s granama i godovima.
 K vrugu i mladost, neka život mom tijelu poda
 njegov zasluženi oblik.*

MÔRE

TVOJ STOL TE PAMTI

*Tvoj stol te pamti, pruža tvrdi otpor,
 za njeg je pisano po vodi.*

*U dnu ti riječi, navodno žeravica,
 padaju poput kamenja u trbuh
 razjeden kiselom izdajom.*

*Još malo, zadavit će te zalogaji kruha
 kojeg, baš te briga, ima izobila
 pod nekim uvjetima.*

*Glavu, samo da na nju dode red,
 čeka sjekira.*

NOTTURNO

*Zagreb crn i tmast, nepoznat u noći,
jesen već se vuče oko dječjih igrališta,
život se više ne da ponoviti,
preko nadvožnjaka jedna prazna željeznica
vozi u sela gdje nema više ništa:
zadah vlažnog perja iz starih jastuka,
sagnjilih jabuka u kutu kraj ormara
i prašina po prozorima.
Na snijegu vuk, na vuku krzno pljesnivo,
sve sipko škripi pod nogama.*

NOTTURNO

*kao iz babljeg kuta oblak
kao rak kao zli cvijet
pomalja se nada mnom
moja ljudska mora*

*u noći u crnini
nadvija se nad Sljemenom
i njeno desno krilo krilo šišmiša
lagano mašući
goni pred sobom kužni zrak
a dolje u gradu
ono malo svjetla što gori
gasi se*

*moja ljudska mora
duboka čama u čahuri vremena
neće čuti oluju što se skuplja tamo gdje ne znamo
otimajući za sebe rođenje i smrt
stoji oči u oči sa mnom*

*moja ljudska mora
s nakaznim licem usuda
za koje brižno čuvam pljuvačku
ustima suhim od straha
sričući slova vrlo zaposleno
dok ona stoji tu i samo čeka
da moj pogled padne na nešto sporedno*

*
* *
*

*»sve će to život smlaviti
i smrt i vojske i rasulo što te čeka
i glupost i bezglavlje*

*i ovu sitnu tužnu jalovost
što kao krpelj sjedi na koži
i pomalo sve snage ispija*

*i kad bi itko samo za trenutak
sjeo i htio pomisliti što će
dogoditi se sutra, sabrat svaki zvuk
i trag i kretnju i ne gnjiliti
sa glupim tupim čekanjem da stvari
još jednom ponove se kao da baš sve
još nikad nije bilo*

*odsanjati svoj san, razumjeti ga,
prihvatit što se pruža i proširiti
na sve i svakog — što bi takva misao
i donijela?*

Ujerovati

*da se uzalud ne grade gradovi i ljudi
ma kakvi bili i da iz sveg blata
neće na kraju u nekome kutu
izrasti radionica gdje ljudi hoće misliti
gdje sati dana u noćne prerastaju
i gdje se mozak na kušnju stavljen tako
žari odjednom kao suho zlato
preobražen iz gliba, dreka, gnoja, govna, smeća,
u neko drugo tkanje što se još
pod suncem ili oblacima nije vidjelo?*

*Pa čak i samo ludilo da govorim
kraj dimnjaka, autobusa i prašine,
sabitih klijetki ljudskih boravišta,
pa čak i samo bezumlje da vičem
u nekom davno izrabljenom jeziku ...*

gle, čovjek

*može i može, sam vrag će znati otkuda
kad mu je vrag na prag zajašio*

*izvuć iz sebe i boga i vraga
i oba ih na isto kolo propeti
da zatim zaspe zaspe kao što se spava
prije rođenja i prije svake smrti*

u nekom šupljem tijelu tko zna zašto«

*
* * *

*Svagdje postoji prijetnja,
ona postoji u zraku, u prašini,
ima je u kruhu,
zaostaje u svjetlu među očima, mene i moje žene
dok se kušamo pogledati,*

*svuda postoji prijetnja,
ona se događa u kaosu ulice,
u zbrci življenja: između slijepljenih očiju ujutro kad se
otvore pa do suznih koje peku od previše
bdijenja i umora kasno u noć;*

*ogromna pometnja: u dizalima koja zastaju između katova,
u smradu smeća što se diže do vrha stubišta,
zadah trulih riba sa dna ponora;*

*Svagdje je ta prijetnja — možda djeca o njoj ne znaju
ali sišu je svom kožom kad su odjednom naglo uznemirena
ni zbog čega;*

negdje ponad lomota ulice jasno zavija sirena,

događaji bacaju svoju sjenu unaprijed.

PJESNICI PLJUJU PO PJESNICIMA, 1976

*Kurvini lopovi, cafute, vucibatine,
ni jezik vam dugo više pomoć neće,
ni davno mrtvi, niti jučer mrtvi;*

*ma s koje strane navodnog nam bedema,
za dječje oči svi smo sada zločinci,*

*svaki na gozbi s užitkom jede pohlepno
svoj vlastit porod, ne bojeći se kazne
ni duha svojeg oca, nit sastat sebe sama
golog u gluhoj noći u prnji i traljama,
već srlja tamo otkud nema natrag:
u nekom sladostrašću sljepoću zove sudbinom;*

*zemlja se zove Ničija, to znamo,
po njenim brdima pada mokar snijeg
i sva je tiha, zimska, pred solsticij
dišu odnekud razrezane naranče
i prozori su topli, smiju se,
a u ormaru drijema sablast nacerena
i sluša gdje je zovu, zovu je i ona
trlja te suhe ruke sve to žuća
što više pritječe joj krvi i samo čeka, čeka
ta stara kuga što neće štedjeti
ni mene ni tebe ni moja niti tvoja
nit ičija blagoslovena zaklinjanja,
u trbuhu joj krulji, krulji,
a mi, ko beslovesna gomila tek promičemo
tom zemljom (nikom ništa) o čije ćemo grumenje
koru i led još jednom pasti zubima
ma kakvo bilo naše ime.*

DOMOVINA

*Strašan je čovjek i vuk i brat,
i vuk za bratsku i brat za vučju krv
i lud i beščutan, ko drač za plač;*

*strašan je čovjek ni vuk ni brat,
strašna je zemlja po kojoj gmiže,
led i glad;*

*u nepovrat jalov u bestrag sam,
sam sebi vuk, samo sebi brat
vukobrat;*

*na nožu mu rda ruža,
na kožu mu znojno zlo izlazi.*

*
* *
*

*Što danas? Ništa.
Zavući se u neki kut labirinta
i slušati kako se negdje visoko osiplje vrijeme.
Svi su putovi zadani, staze regulirane,
pjesme su dopjevane i hvala bogu
nitko više ne zna ništa. Čekanje.*

*Što sutra? Trpjeti.
Povijest je prohujala i stala golema kao brana.
Iza nje gomilaju se ljudi, kuće, strojevi,
žice, noćne svjetiljke, podzemni hodnici, dizalice.
Rastu za sebe, ne znaju kud će.
Što govorimo nije ono što vjerujemo,
što činimo nije ono što slutimo.
Jedno drugo doba već zadano
priprema svoje buduće poraze.*

*U potrazi za komadom kruha
na mom balkonu jedna šugava ptica
izgovara slatke slovke
tri kratke note otvorenog prostora
sjećanje na zahvalnost razriješene muke:
svijete svijete, opet ćeš, u umiranje.*

NEKRŠTENA P JESMA

*mi ne mislimo
ni na rođenje ni na smrt*

*samo jedna bezimena životinja
reži u jutro praskajući od neke prisile
po danu preživa ono što je proždrla
a noću urla skupa s bjesovima*

*i maže nas
ko maslom kruh ko gnojem suhu zemlju
za neku drugu glad o kojoj
mi ne znamo baš ništa*

NEKAKVA FILOZOFIJA JEZIKA

Stiješnjen, uzapćen. Znanje jezika, znanje o jeziku ne pomaže. Jezik se sam sobom javlja ništa ne imenujući: jezik je tad kad je život. A kad je život?

Sputan, svezan. To se čuje. Ne da se »krv« prepisati iz rječnika. Evo, sve mogu prepisati pokušavajući da u sebi nešto splašim, ali »ne plaši se vuk šušnjatom granom«. Prepisujući, ništa se neće maći. Sve mogu prepisati: moć, smrt, vruće sjeme, plazma. Bezopasni katalog.

Ono što me zadivljuje jest sloboda onih kojima je jezik razvezan — kako plivaju, kako lebde, riječi se nude kao da su zaista poletjele sa svih strana rječnika pod jezik kazivača i kote se tamo ne susprežući se. Ali to nije ono što se hoće. Taj oslobođeni jezik čini se kao da jest nešto a opet nije ništa: stalno je u nekoj slutnji, stalno slutnjom opisuje mjesto gdje bi trebalo biti ono na što se odnosi, ali toga u njemu nema pa tako to nije ni on sam.

Izbavljeni jezik, konačno, to bi trebao (»trebao bi«, »morao bi«, sintagme nemoći) biti onaj što nam ide u susret kao što se kod potresa učini da se i pod i strop usmjeruju na nas, da se pod jednim svojim krajem podiže do visine naših očiju; kad zabezegnuti zaista gubimo svu svoju dosadašnju ravnotežu, tlo pod nogama koje nam se izmaklo i krenulo u susret, tako da njime ne gazimo više.

Pravo spajanje s bilo čime, s bilo kime: ako tad ima riječi to su riječi kojih nema, kojih još nije bilo, riječi koje su se *zbile*. Nakon njih, ništa nije više isto.

K o m e n t a r :

*Ima toliko riječi koje ne smijem napisati
da ih sve nanovo moram napisati
tražeći njihovu svježinu skrivenu od već sviklog uha;*

*mnogostruka žila spaja ih sa svim drugim riječima
još nemogućim, neizrečenim,
muzikom koja se još nije čula,
i čiji zvuk tu i tamo
probija bedem svih riječi koje znamo.*

*Potrošene, zgnječene, zablacene,
pljesnive od duge ili krive upotrebe,
a ipak, sve one,
imaju svoj tajni korijen
u samom srcu tišine,
gluhoće bez izraza
i mrkle noći prije početka svijeta.*

OKAMINA JEDNOG ZDROBLJENOG SONETA

*Svjetlost, zajednička, što oblijeva
i veže u jedno sve strane knjige,
odiše cjelinom, živim i zdravim,
drhtajem oka, rukom, svim što miriše;*

*trenutak kasnije,
tek krhotina ovog čovjeka.
Još malo sjaja oštrice u moždanima,
kratkim munja eto mu još zabilježenih
rezom, crtom, slovom, drugom dobu već zagonetnih,
zasad se poput glazbe mogu otpjevati,
no ipak posve netočno;*

*i po već besmislenom tu i tamo bljesne,
ko brid prstena na ruci mrtvaca
do kojeg sunce dopire kroz raspuklinu:
čas još, u dubini žari.*

*Urijeme se obrće, još malo u znanju svojih,
pod uzglavljem sjećanje, zabit nepostojanja,
dvije nečitljive mrlje na stranici, vlažne, raspadanje.*

Nikica Petrak